

‘La fotografia i el cine han transformat la visió que tenim de nosaltres’

Joan Dolç Assagista, crític i cineasta

Diari La Veu (24/04/2015)

L'assagista, crític i cineasta publica 'Balanç d'existències', un llibre de fotografies i reflexions

Ara que mitja València cultural està morta i l'altra meitat fa vacances, Joan Dolç irromp amb força des del seu cau per presentar un nou segell editorial (In Púribus) i un llibre colpidor: 'Balanç d'existències'. Es tracta d'una obra punyent, on l'autor presenta una selecció de fotografies de la vida quotidiana dels darrers 120 anys i les analitza per escrit amb el seu estil peculiar. Una mescla de pessimisme, mala llet, ironia i intel·ligència. Tot cobert per un punt d'amagor . Joan Dolç (Alboraia, 1956) ha escrit novel·les, assaigs, recull d'articles periodístics i un llibre de fotografies ('Life is fun'). També ha intervingut en el camp de l'art, de l'edició, de la televisió i del cinema. El llibre es presenta aquest dilluns (27 d'abril) a la fira del Llibre de València (19:30 hores).

Francesc Bayarri / València

-Ara fa cent anys de la publicació de 'La Metamorfosi' de Kafka. El seu llibre 'Balanz d'existències' pot semblar un exercici de posar-li fotografies, i comentar-les, a l'immens cuc en què ha esdevingut l'ésser humà des de les darreres deu dècades.

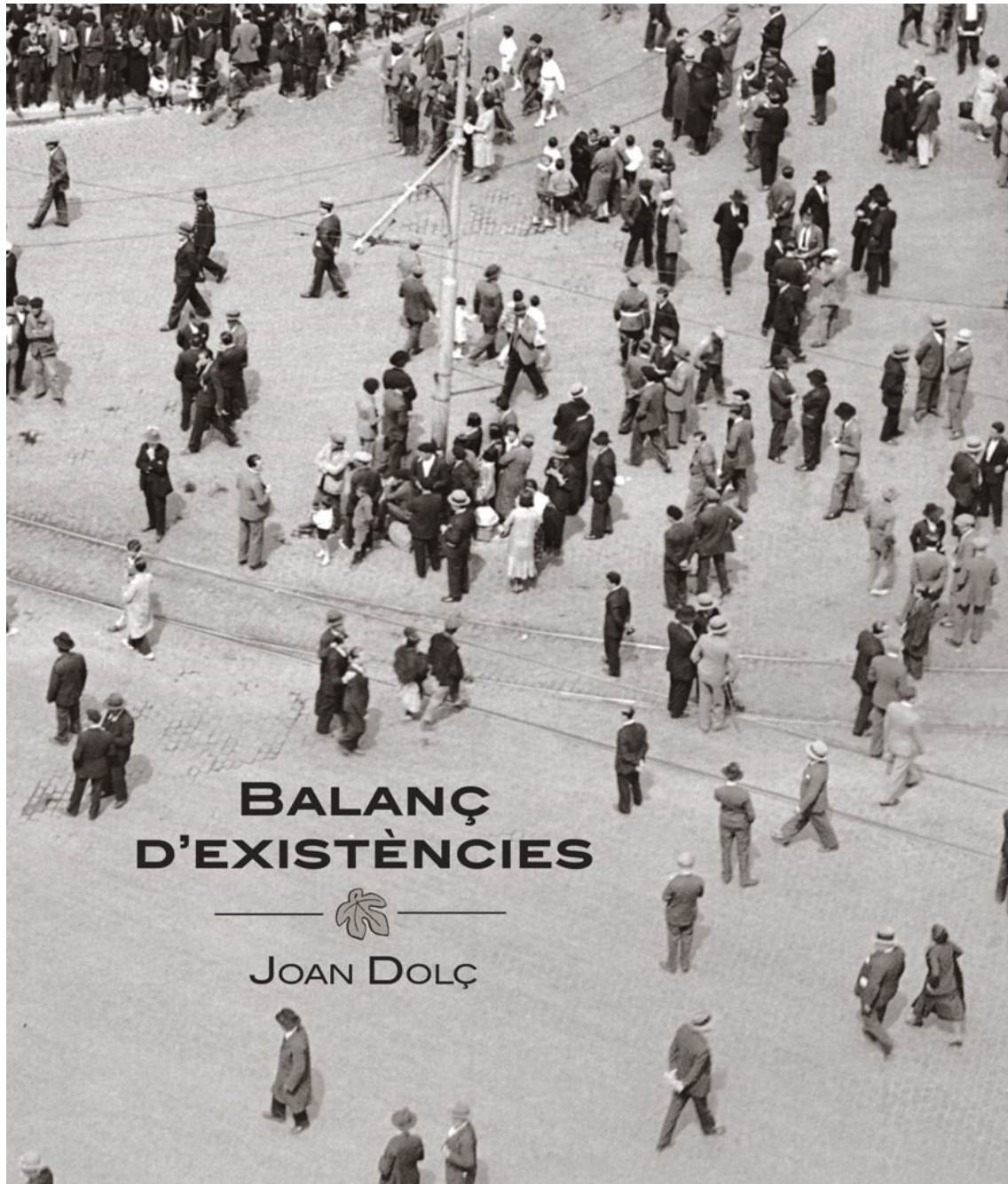
Per una banda la comparança es afalagadora, però per una altra crec que és reduccionista. L'accepte si li afegim a la lúcida intuïció de Kafka totes les contribucions contemporànies a ell i moltes posteriors, des de Musil a Zizek, contribucions que jo evidentment no condense, per que m'arriben —ens arriben a tots— per osmosi. Kafka va bastir la seua obra —tota— sobre l'angoixa que li produïa un món fortament jerarquitzat que anul·lava l'individu. Que l'anul·la, val a dir, potser més ara que aleshores. La seua obra forma part d'un procés d'emancipació de l'ésser humà respecte a Déu (la suprema forma que adopta el poder) i tot el que penja. No en faig una interpretació pessimista de l'obra de Kafka. Si aquest procés d'emancipació ens porta a la conclusió que som un insecte o un elefant poc importa: esbrinar el que som, arribar a un coneixement el més exacte possible de la nostra dimensió real, tocar fons, si volem, és la condició imprescindible per a assolir la llibertat, tant individual com col·lectiva.

-Aquest món jerarquitzat que angoixava el de Praga rep de valent en el seu llibre: sistema d'ensenyament, institucions religioses, família... Aquest món jerarquitzat no ha deixat de perfeccionar-se, de pervertir-se i de pervertir-nos, de guanyar en eficàcia. Ha augmentat considerablement el seu poder i ha aconseguit fer-se invisible, l'hem interioritzat fins al punt que moltes decisions que considerem fruit de la nostra voluntat provenen d'un mandat exterior que se'ns ha ficat a dins —tornem a Kafka— com un cuc. Descobrir que el Poder, amb majúscules, nia dins de nosaltres com un paràsit, i que sense això acabaria sent nores, és una tasca essencial. Sense la nostra complicitat el poder hauria de tornar a les seues formes més explícites, a la violència, a l'arbitrarietat, hauria d'eixir a la llum, segregat-se de l'individu, i això ens permetria combatre'l, defensar-nos-hi o, si més no, tenir una idea més exacta de la dimensió de les coses.

-Comencem pel principi. Vosté porta anys buscant fotografies en arxius, llibreries de vell, mercats a l'aire lliure... de diferents països. Busca imatges des dels inicis de la fotografia, compra els drets, i ara ha fet una selecció de fotografies, que ha editat amb el corresponent comentari. La dèria formava part d'una estratègia preconcebuda? O ha decidit extraure algun profit una vegada aconseguida una bona col·lecció?

No ha estat ben bé així. Jo em dedicava (i encara em dedique en la mesura que puc) a fer les meues pr pies fotos. Fruit d'això és 'Life is Fun'. Per en un moment donat vaig començar a fixar-me en la immensa quantitat de fotografies antigues que circulen pel món i un bon dia —espere no parèixer un orat—, començaren a "parlarme". Els textos no són exactament comentaris. El que em deien, en termes generals, està exposat al preàmbul de 'Balanz d'existències'. Una de les coses que dic allí és que cada una d'aquestes imatges és un tall transversal de la història, de la vida, estan plenes d'informació i, en qualsevol cas, constitueixen un magnífic punt de partida per escriure,

un estímul per anar traient dimonis de dins. Aquestes fotos i moltes més les vaig adquirir en molt poc temps i en part sí, la col·lecció és fruit d'una estratègia.

-Totes en blanc i negre. Què li passa al color?

Home, si mires la data de les fotos la cosa està clara. La més recent data de principis de la dècada dels 70, i encara que a Hollywood tiraven sistemàticament de technicolor, la major part de les fotos domèstiques, i sobre tot les "artístiques", es feien en blanc i negre. D'altra banda –i ara em pose la gorra de fot graf–, el color només m'interessa en

la mesura que forme part essencial de la informació d'una imatge, i així passa molt poques vegades.

-En realitat, en color en fotografia s'usa des del segle XIX en els més diferents àmbits. Jo diria que vostè exclou el color intencionadament, no per raons tècniques, com ja va fer en el seu excel·lent 'Life is fun', o com fa habitualment en, per exemple, les cobertes de llibres que dissenya. Diguem-ne que des del seu objectiu, vostè no veu la vida color de rosa.

- En primer lloc, si algú veu el món de color de rosa li aconselle que vagi com més aviat millor a fer-se veure per l'oculista o a un centre de desintoxicació; les causes del seu problema poden ser moltes. Dit així: una cosa és l'existència del color i una altra el seu ús. Em reafirme en el que li he dit. I la referència a Hollywood no és casual. El cine feu un ús conscient, intencionat i intensiu del color en un moment en què, d'una banda, l'American Way of Life' estava al seu apogeu i d'altra la indústria estava tractant de fer-li front a l'auge de la televisió. Tant a la natura com a això que denominem civilització, el color s'usa intencionadament, i sol ser com a camuflatge o per a excitar la libido, el desig. No tinc res contra el color, per prescindir del color de vegades ajuda a veure més clar.

-Una de les imatges, de l'any 1948, mostra un ruc sobre el qual es troba, dempeus, un llaurador. El del ruc és l'únic text escrit en primera persona.

Note certa ironia... Sí, és com diu, però és llicència literària. A 'El crepúsculo de los dioses' Billy Wilder fa parlar en primera persona a un mort... Si és el ruc qui es queixa de la seua sort pot quedar simpàtic. Si hagués posat aquest discurs en boca del narrador, la cosa no haguera tingut la més mínima gràcia, hauria quedat com de jocs florals. Vosté, que és un excel·lent novel·lista, coneix molt bé aquestes martingales.

-Hi ha dues imatges al seu llibre que mostren corredors inquietants. Al primer, al fons espera un rector. Ens trobem a una escola o un seminari. Al segon, infermeres, metges i monges ens esperen al final de la nostra vida per donar-nos l'estocada definitiva. Hi ha molta claustrofòbia en tot el llibre, i una idea repetida segons la qual anem passant per estrets corredors gens irònics.

No ho he fet conscientment, però no tinc res a objectar de la seua interpretació. La vida, efectivament, és, o a mi em resulta claustrofòbica, un corredor, un passadís, un camí que cada vegada és més estret, més costerut, més perillós, és qüestió de viure el suficient per a adonar-se'n... Però no vull caure en un pessimisme barat. Tot i així, un es pot divertir prou pel camí. Jo m'he divertit molt fent aquest llibre. S'ha fixat vosté que també hi ha textos que podríem qualificar d'optimistes...? Crec que estem espantant els lectors.

-En realitat crec que el llibre és molt divertit: encara per entre les reflexions més dures sura un sentit de l'humor molt de l'Horta, irreverent i d'exaltació del plaer.

R: No sé com escapar de la pedanteria en aquesta resposta... L'humor va associat inevitablement a la lucidesa. Cert humor si més no. Per a què esforçar-nos a despullar el rei si no és per a riure'ns? I quan més rius més despullat queda. L'humor és un component essencial dels processos intel·lectuals. Quan no apareix, malament. Crec que els autors que passen per ser els grans pessimistes de la literatura són els més divertits: Kafka, ja que hi som, Beckett, Cioran són grans humoristes... Cal no confondre a un pessimista amb un pesat, amb un "torro". Hi ha una gran diferència.

-Per a vostè quina cosa és la fotografia?

Per a mi ha estat sempre una font de plaer. No sé ben bé per què, no m'he parat mai a analitzar-ho. Hi hagué una època en què vaig renunciar a utilitzar la càmera perquè pensava que mirant amb els ulls nus viuria més intensament la vida. No és així. La càmera provoca un distanciament momentani que t'ajuda a veure, a objectivar all que tens davant. Potser és aix el que m'ha atret sempre. La fotografia és un dels punts d'inflexió essencials de la nostra cultura. Juntament amb el cine ha transformat de manera radical la visió que tenim de nosaltres mateixos. La consciència del jo abans era completament interior i ara ja no, ara interpretem personatges, ens 'veiem' contínuament des de fora... un tema molt interessant que toque de gaidó al pr leg, perquè el tema del llibre, aprofite per a deixar-ho clar, no és la fotografia. La fotografia és un punt de partida, una excusa, un tema més, en qualsevol cas.

- El llibre inaugura un nou segell, In Púribus. En valencià, podríem traduir com 'En conill'. Quins títols llegirem?

Crec que no s'ha de fer molt de cas al sentit literal de les marques. L'oficina de registres està completament saturada i trobar un nom lliure és un calvari. In Púribus vol dir en conill, sí. Exactament vol dir "en estat natural", diguem-ho així si volem parèixer una mica més fins. Estem treballant ara en cinc o sis títols que apareixeran entre el que queda d'enguany i l'any que ve, però per diverses raons no li puc confirmar més que el de Josep Joan Conill que apareixerà en setembre: 'Sic transit gloria, mindundi', es titula (molt de llatí, ja ho sé, per és casualitat). Conill és un aforista tan brillant que, tot i la mili que porte com a valencià i 'exvalencià', em resulta increïble que encara no haja obtingut el reconeixement que mereix. A veure si ho aconseguim. En general, tots els llibres que pensem publicar van per aquest camí: pensament crític en totes les seues formes. I les edicions tindran una característica molt important: publicarem simultàniament dues versions: una en valencià i una altra en castellà. De moment, ja està a les llibreries el d'Amadeu Viana titulat 'Passeres'.

- Després de fer un 'Balanç d'existències', amb quin saldo s'ha trobat? El saldo està encara per traure, fins que no arribe la liquidació del negoci ningú no el sap.